

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
Sąd Apelacyjny w Szczecinie
Prokuratura Apelacyjna w Szczecinie
Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie

ACTA IURIS STETINENSIS 7

ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO NR 834

Szczecin 2014

Komitet Redakcyjny

dr hab. Zbigniew Kuniewicz prof. US – Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
Ryszard Iwankiewicz – Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
Grzegorz Jankowski – Prezes Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie
Józef Skoczeń – Prokurator Apelacyjny

Maciej Żelazowski – Sędzia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
Arkadiusz Windak – Sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie, Przewodniczący II Wydziału
Tadeusz Kulikowski – Zastępca Prokuratora Apelacyjnego
dr hab. Marek Andrzejewski prof. US – Redaktor naukowy
Szymon Słotwiński – Sekretarz redakcji

Rada Naukowa

prof. dr hab. Roman Hauser – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu | prof. dr hab. Andrzej Jakubecki – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie | prof. dr hab. Andrzej Marciniak – Uniwersytet Łódzki | prof. dr hab. Mirosław Nazar – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie | prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski – Uniwersytet Szczeciński | dr hab. Adam Olejniczak prof. UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu | dr hab. Lech Paprzycki – Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie | prof. dr hab. Władysław Rozwadowski – Uniwersytet Szczeciński | prof. dr hab. Tadeusz Smoczyński – Uniwersytet Szczeciński, Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk | prof. dr hab. Roman Wieruszewski – Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk | prof. dr hab. Bronisław Ziemanin – Uniwersytet Szczeciński | Rosario Sapienza, Full Professor of International and European Law – The University of Catania School of Law | Ashok R. Patil, Prof. dr L.L.M., Ph.D. – National Law School of India University, Bangalore, Karnataka State (India) | Fursa Svetlana Yaroslavovna, prof. dr hab. honoured lawyer of Ukraine | Svitlana Yaroslavivna Fursa, prof. dr hab. honoured lawyer of Ukraine | Henry Zhuhao Wang, Assistant Professor – China University of Political Science and Law | Prof. habil. dr. Vytautas Nekrosius – Uniwersytet Wileński | Dr John Sorabji – University College, London | José García-Añón, Ph.D. in Law, Full Professor, School of Law – University of València (Spain) | Terekhova Lydia, Professor, Doctor of Law, Omsk state University, Faculty of Law | Masahiko Omura, Doctor of Law, Professor at Chuo University Law School (Tokyo, Japan) | Elena Kudryavtseva, Professor, Law Faculty of Moscow State University | Alexandre Freitas Câmara, Professor Emeritus and Head of Civil Procedure Department at Rio de Janeiro Judicial School | Jayesh Rathod, Associate Professor of Law – American University Washington College of Law | Rett R. Ludwikowski, Ph.D., Professor of Law, Columbus School of Law – The Catholic University of America | Lilia Abramchik, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor – Yanka Kupala State University of Grodno (Belarus) | Prof. dr. Frieder Dunkel, Universität Greifswald | Prof. Emilio Castorina, University of Catania

Lista recenzentów znajduje się na stronie internetowej zeszytu naukowego | <http://wpiaus.pl/actaiuris>

Redaktor naukowy | dr hab. Marek Andrzejewski prof. US

Redaktor tematyczny | Szymon Słotwiński

Redaktor językowy | Joanna Dżaman

Korektor | Joanna Grzybowska

Skład komputerowy | Iwona Mazurkiewicz

**Publikacja została wydana dzięki wsparciu finansowemu
Sądu Apelacyjnego, Prokuratury Apelacyjnej, Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego**

Wersja papierowa jest wersją pierwotną
Pełna wersja publikacji <http://wpiaus.pl/actaiuris>

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne online w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, <http://cejsh.icm.edu.pl>

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2014

ISSN 1640-6818 | ISSN 2083-4373

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO

Wydanie I. Ark. wyd. 10,5. Ark. druk 13,3. Format B5. Nakład 196 egz.

SPIS TREŚCI

ORZECZNICTWO SĄDÓW SZCZECIŃSKICH

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie II Wydział Karny z dnia 20 listopada 2013 r., sygn. akt II AKzW 1196/13.....	7
Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 stycznia 2013 r., sygn. akt III AUa 653/12	11

PRAWO ADMINISTRACYJNE

Marek Górski, Anna Barczak – Prawo dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie jako element realizacji zasady demokratycznego państwa prawnego	47
Aleksandra Monarcha-Matlak – Publiczne prawa podmiotowe a obowiązki i uprawnienia	69
Wojciech Bożek – Oplata prowizyjna od poręczeń i gwarancji udzielanych przez Skarb Państwa	83
Małgorzata W. Greßler – Wykładnia terminu „swoboda przedsiębiorczości”(art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej) w świetle wybranego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	103

PRAWO CYWILNE MATERIALNE I PROCESOWE

Aleksandra Klich – Zwolnienie od kosztów sądowych w praktyce. Komentarz do Postanowienia Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 lutego 2014 r. (sygn. III APz 2/14).....	129
--	-----

Tomasz Radkiewicz – Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 maja 2013 r., I ACa 132/13	141
Monika Futrzyńska-Mielcarzewicz, Szymon Slotwiński – Węzłowe zagadnienia zarządu majątkiem wspólnym. Analiza dogmatyczno-prawna. Część I – zagadnienia ogólne	153

PRAWO KARNE MATERIALNE I PROCESOWE

Konrad Burdziak – Glosa do Wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 lutego 2013 r., sygn. II AKa 12/13	169
Marta Brzezińska – Gwarancje oskarżonego w postępowaniu ze stosunków międzynarodowych.....	183

VARIA

Wojciech Bożek – Sprawozdanie ze Zjazdu Katedr Prawa Finansowego i Katedr Prawa Podatkowego.....	205
---	-----

Tomasz Radkiewicz

Uniwersytet Szczeciński

**GŁOSA DO WYROKU SĄDU APELACYJNEGO W SZCZECINIE
Z DNIA 9 MAJA 2013 R., I ACA 132/13***

Streszczenie

Komentowany wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie porusza istotny problem związany z domniemaniami dokumentu prywatnego. Domniemania prawne łączące się z dokumentami prywatnymi (art. 253 k.p.c.), czyli domniemanie, że zawarte w dokumencie oświadczenie pochodzi od osoby, która go podpisała (art. 245 k.p.c.), a także domniemanie autentyczności dokumentu (art. 253 k.p.c.) są wzruszalne i można je podważać za pomocą wszelkich środków dowodowych.

W glosie poruszono także zagadnienie ciężaru dowodu w przypadku podniesienia zarzutu sfalszowania podpisu znajdującego się na dokumencie, omawiając sytuacje, kiedy ciężar ten spoczywa na osobie chcącej skorzystać z dokumentu, a kiedy na osobie zaprzeczającej. Poruszono także kwestię aktywności dowodowej strony i konsekwencji zaniechań w tym zakresie. Wyjaśniono, że ciężar dowodu nie jest zależny od pozycji, jaką strona zajmuje w procesie cywilnym. Jest niezależny od tego, czy określony podmiot występuje po stronie powodowej, czy pozwanej, wiąże się on bowiem z obowiązkiem dowodzenia tych okoliczności, które stanowią podstawę przysługującego określonego podmiotowi prawa. W istocie jest to „obowiązek” rozumiany jako potrzeba przytaczania dowodów przez stronę w jej własnym interesie.

---

* Wyrok z uzasadnieniem opublikowany w zbiorze orzeczeń LEX nr 1392045.

W komentowanym orzeczeniu autor porusza nadto problematykę kontradiktoryjności polskiego procesu cywilnego, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, gdy stroną reprezentował profesjonalny pełnomocnik, oraz zagadnienie dopuszczalności powoływania przed sądem drugiej instancji nowych faktów i dowodów oraz ograniczenia obowiązujące w tym zakresie.

Słowa kluczowe: dokument prywatny, ciężar dowodu, nowe fakty i dowody w postępowaniu drugoinstancyjnym, domniemania prawne, zasada kontradiktoryjności

Tezy:

1. Z przepisu art. 253 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. jednoznacznie wynika, że obok domniemania prawdziwości wymienione przepisy statuują domniemanie, iż zawarte w dokumencie prywatnym oświadczenie złożyła osoba, która ten dokument podpisała.

2. Występujący w art. 381 k.p.c. zwrot „potrzeba powołania się na nowe fakty i dowody wynikła później” nie może być pojmowany w ten sposób, że „potrzeba” ich powołania może wynikać jedynie z tego, iż rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji jest dla strony niekorzystne, gdyż takie pojmowanie art. 381 k.p.c. przekreślałoby jego sens i rację istnienia.

1.

Tezy ustalone przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie uznać należy za trafne; zostały one należycie i przekonująco uzasadnione. Ze względu jednak na wagę problemu dotyczącego zarówno materii domniemań dokumentu prywatnego i ciężaru dowodu z tym związanego, jak i materii dopuszczalności zgłaszania nowych faktów i wniosków dowodowych w postępowaniu drugoinstancyjnym, warto poświęcić tym zagadnieniom kilka uwag.

Głosowany wyrok Sądu Apelacyjnego wydany został w związku ze sprawą z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. przeciwko pozwanej R.K. o zapłatę kwoty 241 607,28 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz kosztami procesu. Dochodzoną pozwem kwotą objęto cenę za sprzedany pozwanej towar na podstawie z umowy z dnia 22 lutego 2011 r., szczegółowo wskazany w załączonych do pozwu fakturach VAT (w łącznej kwocie 235 918,38 zł) oraz skapitalizowane odsetki od należności z tych

faktur, naliczone od dnia wymagalności do dnia wniesienia pozwu (w łącznej kwocie 5688,90 zł).

Wyrokiem z dnia 8 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 238 979,51 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi w stosunku rocznym: od kwoty 233 373,10 zł od dnia 26 października 2011 r. i od kwoty 5606,41 zł od dnia 25 października 2011 r. (pkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt II) i zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 19 032,85 zł tytułem kosztów procesu (pkt III).

Orzeczenie tej treści sąd pierwszej instancji wydał po dokonaniu ustaleń faktycznych, z których wynika, że umowa sprzedaży została podpisana przez dwie osoby ze strony kupującego, które złożyły nieczytelne podpisy, jeden zaczynający się od litery (...), drugi od liter (...). Ponadto umowa została opatrzona pieczętką firmy (...), zawierającą numery NIP i Regon pozwanej R.K. Po zawarciu umowy – zgodnie z § 3 – wystawiony został dokument oznaczony jako „Upoważnienie”, w którym wskazano, że do odbioru towarów i podpisu faktur VAT z formą płatności „przelew” upoważniony jest ówczesny mąż pozwanej P.T. Dokument opatrzony został dwoma pieczętkami firmy (...), zawierającymi numery NIP i Regon R.K. (w nagłówku oraz w miejscu przeznaczonym na podpis) oraz podpisany nieczytelnie – podpis zaczyna się od liter (...). Ponadto, wystawiony został kolejny dokument oznaczony jako „Oświadczenie”, którego treść obejmuje oświadczenie o uprawnieniu przysługującym firmie (...) do otrzymywania faktur VAT oraz upoważnieniu spółki (...) do wystawiania faktur VAT bez podpisu i przesyłania ich listem poleconym oraz wydawania towaru bez potwierdzenia odbioru. Dokument ten – podobnie jak poprzedni – opatrzony został dwoma pieczętkami firmy (...), zawierającymi numery NIP i Regon R.K. (w nagłówku oraz w miejscu przeznaczonym na podpis) oraz podpisany nieczytelnie – podpis zaczyna się od liter (...). (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w G. obciążyla następnie R.K., prowadząc działalność gospodarczą pod firmą (...), szczegółowo wskazanymi fakturami VAT, przy czym cztery z nich nie zawierają żadnego podpisu w rubryce „upoważniony do odbioru faktury VAT” oraz w rubryce „towar po sprawdzeniu ilości i jakości odebrałem”, kolejne faktury zawierają w obu tych rubrykach podpisy osób reprezentujących przedsiębiorstwo (...), przy czym R.K. podpisała faktury o numerach (...) (faktura na kwotę 100 087,56 zł) oraz (...) (faktura na kwotę 9439,91 zł), a pozostałe faktury podpisał P.T. Faktura VAT o nr (...) została zapłacona w części – poza kwotą 1064,51 zł.

Pozwana w toku postępowania wywodziła, że podpisy, między innymi na umowie, zostały podrobione przez P.T. Pozwana powołała na tę okoliczność dowód z opinii biegłego z zakresu pismoznawstwa. Dowód ten nie potwierdził jednak podniesionych przez nią zarzutów. Żadna ze stron (w tym pozwana) nie zakwestionowała opinii biegłej. Na rozprawie pełnomocnik pozwanej oświadczył, że nie składa żadnych wniosków związanych z opinią biegłego.

Sąd ustalił zatem, że po przeprowadzeniu badań pismoznawczych nie można ani potwierdzić, ani wykluczyć możliwości nakreślenia przez R.K. podpisów znajdujących się na umowie z dnia 22 lutego 2011 r. nr (...), upoważnieniu do odbioru towaru i podpisu faktur VAT oraz oświadczeniu dotyczącym upoważnienia spółki (...) do wystawienia faktur VAT bez podpisu.

Wobec braku dowodu potwierdzającego fakt podrobienia podpisów pozwanej na umowie oraz wystawionych w oparciu o nią dokumentach (...) i (...) sąd przyjął, że dokumenty te pochodzą od pozwanej. Sąd uznał więc, iż pozwana zawarła z powódką pisemną umowę sprzedaży z dnia 22 lutego 2011 r., a następnie udzieliła pełnomocnictwa swojemu mężowi P.T., wystawiając dokument (...).

Na tej podstawie sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania o częściowej zasadności żądań powoda, opartych na przepisie art. 535 k.c.

Pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w części, zarzucając zaskarżonemu rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 253 k.p.c. poprzez jego błędną interpretację prowadzącą do stwierdzenia, że to na stronie pozwanej spoczywa ciężar udowodnienia, że dokumenty, które od niej nie pochodzą, w postaci umowy nr (...) sprzedaży towarów, „upoważnienia” oraz „oświadczenia” nie zostały przez nią podpisane. Nadto, pozwana złożyła wniosek o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłej z zakresu klasycznych badań dokumentów M.M. na okoliczność, czy podpisy między innymi na umowie nr (...) o sprzedaży towarów z dnia 22 lutego 2011 r. pochodzą od pozwanej. Zdaniem pozwanej, dokonując wykładni art. 253 k.p.c., należy mieć na uwadze, że intencją ustawodawcy było wyłącznie ustalenie, że strona, od której nie pochodzi podpis, ma większą szansę na udowodnienie tego, jednakże nie może to mieć charakteru bezwzględny. Przy wykorzystaniu więc w zasadzie jedynej możliwości dowiedzenia faktu dopuszczenia się fałszu, to jest powołania się na opinię grafologa, to w przypadku, gdy ten nie jest w stanie wskazać jednoznacznie, od kogo dokument pochodzi, strona, na której spoczywa „bezwzględny” – zdaniem sądu pierwszej instancji – ciężar dowodu, nie jest w stanie nigdy go podźwignąć. W takich przypadkach sąd ma możliwość

swobodnej oceny dowodów i może, mimo niejednoznaczności, rozstrzygnąć te wątpliwości na rzecz strony zaprzeczającej prawdziwości dokumentu. Jakakolwiek inna interpretacja prowadzi do wniosku, że strona, której podpis został sfalszowany, nie jest w stanie skutecznie się bronić za pomocą dowodów, które są możliwe do przeprowadzenia w procesie cywilnym. Nadto apelująca wskazała, że skoro stanowisko przedstawione przez biegłą w opinii nie jest jasne, to powinna zostać sporządzona opinia uzupełniająca.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie ocenił apelację pozwanej jako bezzasadną. Sąd, dokonując wykładni art. 253 k.p.c., wyjaśnił, że przepis ten ustanawia zarówno domniemanie prawdziwości dokumentu prywatnego, jak i rozstrzyga o regule ciężaru dowodu w razie podważania prawdziwości tego dokumentu. W przypadku zaprzeczenia prawdziwości dokumentu przepis ten dokonuje zróżnicowania w zakresie rozłożenia ciężaru dowodu w zależności od tego, czy podpis wskazuje na pochodzenie dokumentu od strony zaprzeczającej, czy od innej osoby. W pierwszym przypadku ciężar dowodu spoczywa na stronie zaprzeczającej. Takie unormowanie jest uzasadniane tym, że dowodzenie ewentualnej nieautentyczności dokumentu łatwiejsze jest dla strony, od której dokument rzekomo pochodzi, oraz że zapobiega to przewlekaniu sporu, co groziłoby, gdyby strona, dla której treść dokumentu jest niekorzystna, mogła przez samo zaprzeczenie zmuszać stronę przeciwną do przeprowadzenia dowodu spowalniającego tok postępowania. Natomiast w sytuacji, gdy podpis wskazuje na pochodzenie dokumentu od innej osoby niż strona zaprzeczająca, znajdują zastosowanie ogólne reguły dotyczące rozkładu ciężaru dowodu. Powyższe rozumienie przepisu art. 253 k.p.c. znajduje więc w pełni uzasadnienie w poglądach wyrażanych w orzecznictwie, że z przepisu art. 253 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. jednoznacznie wynika, iż obok domniemania prawdziwości wymienione przepisy statuują domniemanie, że zawarte w dokumencie prywatnym oświadczenie złożyła osoba, która ten dokument podpisała (*vide*: Wyrok Sądu Najwyższego z dn. 13.01.2000 r., II CKN 668/98, LEX nr 51054; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dn. 18.10.2005 r., I ACa 323/05, LEX nr 175204).

Sąd Apelacyjny potwierdził, że dokumenty prywatne, których dotyczył spór, opatrzone zostały podpisami wskazującymi na pochodzenie dokumentu od pozwanej – strony zaprzeczającej, a zatem do rozpatrywanej sytuacji procesowej nie miało zastosowania zdanie drugie art. 253 k.p.c. W konsekwencji ciężar wykazania zasadności swych zarzutów co do prawdziwości jej podpisów na ww. dokumentach spoczywał – jak słusznie przyjął sąd pierwszej instancji

– na R.K., a nie na powódce, i to pozwana musiała ponieść negatywne skutki braku podjęcia właściwej inicjatywy dowodowej w niniejszej sprawie, zgodnie z bezwzględnie obowiązującymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. To pozwana R.K. wywodziła skutki prawne z faktu, iż nie podpisała rzeczony umowy sprzedaży towarów, mimo że ich treść oraz znajdujące się na nich podpisy wskazują właśnie na nią. Tego ciężaru dowodu pozwana, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, jednak nie udźwignęła. Wypełniając swój obowiązek dowodzenia strona pozwana co prawda zawnioskowała o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego – specjalisty z zakresu badania pisma, lecz pomimo jego dopuszczenia przez sąd pierwszej instancji, dowód ten nie doprowadził do rozstrzygnięcia przedmiotowego zagadnienia. Biegły grafolog uznał w sporządzonej opinii, że na podstawie ocenianego przez niego materiału źródłowego nie można ani potwierdzić, ani wykluczyć możliwości nakreślenia przez R.K. kwestionowanych przez nią podpisów. Następnie zaś, pomimo zobowiązania Sądu Okręgowego z dnia 17 sierpnia 2012 r., strona pozwana nie podniosła jakichkolwiek zarzutów w stosunku do ww. opinii i nie zgłosiła żadnych dalszych wniosków dowodowych. Przeciwnie, na rozprawie w dniu 18 października 2012 r. pełnomocnik pozwanej wyraźnie oświadczył, że nie kwestionuje opinii biegłego i nie składa żadnych wniosków z nią związanych. Z powyższego wynika dobitnie, iż wbrew odmiennym twierdzeniom zawartym w apelacji, strona pozwana nie była wcale pozbawiona środków, za pomocą których mogła skutecznie bronić się przed żądaniem pozwu (w szczególności poprzez złożenie wniosku o opinię uzupełniającą w oparciu o obszerniejszy materiał źródłowy, co sugerowała w opinii biegła sądowa, a który to materiał pozwana była w stanie dostarczyć), lecz na skutek własnego zaniechania nie kontynuowała obranej wcześniej linii obrony procesowej.

W takiej sytuacji nie podlegał uwzględnieniu jako spóźniony, gdyż zgłoszony dopiero w apelacji z naruszeniem art. 381 k.p.c., wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego grafologa. Sąd Apelacyjny podzielił przy tym pogląd, zgodnie z którym występujący w art. 381 k.p.c. zwrot: „potrzeba powołania się na nowe fakty i dowody wynika później” nie może być pojmowany w ten sposób, że „potrzeba” ich powołania może wynikać jedynie z tego, iż rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji jest dla strony niekorzystne, gdyż takie pojmowanie art. 381 k.p.c. przekreślałoby jego sens i rację istnienia (*vide*: Wyrok Sądu Najwyższego z dn. 24.03.1999 r., I PKN 640/98, OSNAPiUS 2000, nr 10, poz. 389; Postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 16 maja 2002 r.,

V CKN 1269/00, LEX nr 569112). Mając na uwadze powyższą argumentację, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację.

2.

Aprobując glosowane tezy Sądu Apelacyjnego i ich uzasadnienie, można przytoczyć dodatkowo kilka uwag.

Artykuł 253 k.p.c. stanowi, że jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu prywatnego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenie osoby, która je podpisała, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczności te udowodnić; jeżeli jednak spór dotyczy dokumentu prywatnego, pochodzącego od innej osoby niż strona zaprzeczająca, prawdziwość dokumentu powinna udowodnić strona, która chce z niego skorzystać. Z kolei zgodnie z art. 245 k.p.c., dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenia zawarte w dokumencie.

Pierwszy z przywołanych przepisów reguluje rozkład ciężaru dowodu w przypadku obalania domniemań prawnych łączących się z dokumentami prywatnymi. Wyprowadzić należy z niego także domniemanie, że dokument prywatny jest prawdziwy, zatem nie jest sfałszowany. Oba domniemania, czyli domniemanie, że zawarte w dokumencie oświadczenie pochodzi od osoby, która go podpisała (art. 245 k.p.c.), jak i domniemanie autentyczności dokumentu (art. 253 k.p.c.) są wzruszalne i można je podważać za pomocą wszelkich środków dowodowych. W przypadku podniesienia zatem zarzutu sfałszowania podpisu znajdującego się na dokumencie, ciężar dowodu spoczywać może zarówno na osobie chcącej skorzystać z dokumentu, jak i na osobie zaprzeczającej. Zależy to od tego, czy podpis wskazuje na pochodzenie dokumentu od strony zaprzeczającej, czy od innej osoby. Jeżeli podpis wskazuje na pochodzenie dokumentu od strony zaprzeczającej, jak miało to miejsce w omawianej sprawie, ciężar dowodu obciąża stronę zaprzeczającą (obciążał zatem pozwaną). Regulacja taka uzasadniona jest tym, że dowodzenie ewentualnego fałszu dokumentu zdecydowanie łatwiejsze jest dla strony, od której dokument rzekomo pochodzi. Ma ona bowiem możliwość zaprezentowania na przykład materiału porównawczego (własnego pisma), celem umożliwienia weryfikacji autentyczności podpisu. Strona przeciwna (w omawianym stanie faktycznym powódka) może nie dysponować takim materiałem dowodowym (porównawczym).

Pozwana podjęła jednocześnie inicjatywę wykazania fałszu dokumentu, wnioskując o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego. Opinia taka została sporządzona, jednakże dowód ten nie doprowadził do rozstrzygnięcia przedmiotowego zagadnienia zgodnie z twierdzeniem pozwanej. Biegły grafolog uznał w sporządzonej opinii, że na podstawie ocenianego przez niego materiału źródłowego nie można ani potwierdzić, ani wykluczyć możliwości nakreślenia przez R.K. kwestionowanych przez nią podpisów. Strona pozwana nie podniosła jakichkolwiek zarzutów w stosunku do ww. opinii i nie zgłosiła żadnych dalszych wniosków dowodowych. Tymczasem, aby opinia biegłego mogła być podstawą czynienia ustaleń przez sąd, musi cechować się zupełnością, zrozumiałością, stanowczością i weryfikacyjnością. Sporządzona w sprawie opinia nie była jednak opinią zawierającą stanowcze wnioski, zatem wykazanie fałszu dokumentu tylko w oparciu o wnioski tej opinii nie mogło być uznane za wystarczające. Zaniechanie aktywności dowodowej strony pozwanej po złożeniu opinii i to pomimo że biegła sugerowała stronie uzupełnienie materiału dowodowego (źródłowego), prowadziło do negatywnych dla pozwanej skutków dowodowych.

3.

Ciężar wykazania fałszu dokumentu – umowy sprzedaży – spoczywał na pozwanej. Wedle przepisu art. 6 k.c., „ciężar dowodu faktu spoczywa bowiem na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne”. Przepis ten jednak tylko w sposób ogólny reguluje zasadę, iż ten, kto, powołując się na przysługujące mu prawo, żąda określonego świadczenia od innej osoby, jest obowiązany udowodnić fakty uzasadniające to żądanie.

Ciężar dowodu nie jest zależny od pozycji, jaką strona zajmuje w procesie cywilnym. Jest niezależny od tego, czy określony podmiot występuje po stronie powodowej, czy pozwanej, wiąże się on bowiem z obowiązkiem dowodzenia tych okoliczności, które stanowią podstawę przysługującego określonemu podmiotowi prawa. Procesowym uzupełnieniem tegoż przepisu jest art. 232 k.p.c. – to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Jednakże nie należy tego rozumieć jako przymusu procesowego. W istocie jest to „obowiązek” rozumiany jako potrzeba przytaczania dowodów przez stronę w jej własnym interesie. Jeśli bowiem strona nie będzie realizowała wspomnianego „obowiązku”, wówczas narazi się na niekorzystne

skutki procesowe swoich działań w postaci przegrania procesu sądowego. Konieczność dowodzenia swoich twierdzeń w procesie sądowym podyktowane jest wyłącznie interesem strony.

Z kolei szczególny przepis – który znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie – art. 253 k.p.c., stanowi, że jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu prywatnego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenie osoby, która je podpisała, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczności te udowodnić.

Pozwaną reprezentował profesjonalny pełnomocnik, co ma istotne znaczenie dla podkreślenia zasady kontradyktoryjności sporu. Ciężar dostarczania w postępowaniu materiału procesowego spoczywa obecnie, w przypadku występowania zawodowych pełnomocników, na stronach postępowania. To strony mają dążyć do wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy, nie mogą być bierne. Tymczasem strona pozwana, po złożeniu przez biegłą opinii, na skutek własnego zaniechania, nie kontynuowała obranej wcześniej linii obrony procesowej, nie wniosła do niej zarzutów, czy – po ewentualnym uzupełnieniu materiału źródłowego – o jej uzupełnienie. Pozwana uaktywniła się ponownie w zakresie wykazywania swoich twierdzeń o rzekomo sfalszowanej umowie dopiero w postępowaniu przed sądem drugiej instancji.

4.

Podstawowym celem postępowania apelacyjnego jest naprawienie ewentualnych błędów popełnionych przez sąd pierwszej instancji. Z tych względów nieodłącznym elementem systemu apelacji pełnej, obowiązującej w polskim Kodeksie postępowania cywilnego, jest także możliwość powoływania przed sądem drugiej instancji tzw. nowości. Należy mieć także na uwadze, że sąd pierwszej instancji, wydając wyrok, nie zawsze zdoła w pełni wyjaśnić stan faktyczny, na przykład z powodów zawnionych przez strony postępowania (niewskazanie wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i dowodów); możliwa jest sytuacja, że ujawnią się fakty i dowody nieznanne wcześniej stronom.

Możliwość wprowadzania do postępowania apelacyjnego tzw. nowości jest jednak ograniczona (art. 381 k.p.c.). Przepis ten stanowi, iż sąd drugiej instancji może pominąć nowe twierdzenia o faktach i wnioski dowodowe, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszoinstancyjnym, chyba że potrzeba powołania ich powstała później. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć,

że w systemie apelacji unormowanej w Kodeksie postępowania cywilnego w zakresie nowych faktów i dowodów, które mogą zostać dopuszczone przez sąd drugiej instancji, wchodzi tylko takie, które nie zostały wykorzystane w postępowaniu pierwszoinstancyjnym w sposób niezawiniony przez stronę. Jednocześnie to na stronie przywołującej tzw. nowości spoczywa obowiązek podania przyczyny, dla której nie mogły być one wcześniej zgłoszone albo wskazanie okoliczności powodujących, że potrzeba powołania się na konkretne fakty lub dowody wyniknęła później (por. Orzeczenie SN z 15 maja 1936 r., C III 981/34, Lex Polonica nr 354613). Tym samym mogą one być pominięte przez sąd drugiej instancji przede wszystkim wtedy, gdy strona ponosi winę w tym, że ich wcześniej nie przytoczyła.

Sąd Apelacyjny trafnie pominął wniosek o przeprowadzenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego sądowego, uznając, że jest on spóźniony. W sprawie nie może budzić wątpliwości, że istniała zarówno potrzeba, jak i możliwość zgłoszenia przed sądem pierwszej instancji stosownego wniosku dowodowego (o przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej) przez – reprezentowaną przez zawodowego pełnomocnika – pozwaną, czego strona ta zaniechała.

5.

Konkludując, głosowane tezy Sądu Apelacyjnego uznać należy za trafne. Odmienne stanowisko byłoby sprzeczne z obowiązującymi regułami rozkładu ciężaru dowodu oraz podważałoby dominującą w Kodeksie postępowania cywilnego zasadę kontryktoryjności.

Literatura

Dolecki H., *Ciężar dowodu w polskim procesie cywilnym*, Warszawa 1998.

Jakimko H., Jakimko W., *Rozkład ciężaru dowodowego i jego konsekwencje w polskim procesie cywilnym*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2001, nr 46.

Knoppek K., *Dokument w procesie cywilnym*, Poznań 1993.

Weitz K., *Między systemem dyskrecjonalnej władzy sędziego a systemem prekluzji – ewolucja regulacji prawa polskiego*, w: *Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały konferencyjne Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego, Szczecin–Niechorze 29–30.9.2007 r.*, red. H. Dolecki i K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2009.

Wiśniewski T., *Apelacja kasacyja, nowe środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1996.

**COMMENTARY ON THE JUDGMENT
OF THE COURT OF APPEAL IN SZCZECIN OF 9 MAY 2013; I ACA132/13***

Summary

The commented judgment of the court of appeal raises an important issue concerning presumptions of a private document. The presumptions of law associated with private documents (Art. 253 CCP), that is a presumption that a statement contained in a document comes from the person who signed it (Art. 245 CCP), as well as the presumption of authenticity of the document (Art. 253 CCP) are rebuttable and can be contested by any means of proof.

The commentary also discusses the issue of the burden of proof in the case of raising an objection of falsification of signatures contained in the document, while discussing situations when the burden of responsibility lies on the person intending to use the document, and when it does so on the denying person. Also, the issue of activity of the party in terms of evidence is touched upon as well as consequences of inaction in this regard. It was explained that the burden of proof is not dependent on the position that the party takes in the civil suit. This is independent of whether a given entity is the claimant or the defendant, as it involves the obligation to demonstrate the circumstances that form the basis for a right conferred on a given entity. In fact, it is an “obligation” understood as the need to produce evidence by a party in their own interest.

In the commented judgment the author also raises issues of the adversarial nature of Polish civil procedure, with particular emphasis on the situation when the party is represented by a professional representative, and the issue of admissibility of producing new facts and evidence before the court of second instance and of restrictions in place in this regard.

Translated by Tomasz Radkiewicz

Keywords: private document, burden of proof, new facts and evidence in second instance proceedings, presumptions of law, principle of adversarial process

---

* The judgement along with its reasons published in the *LEX* court reports, No. 1392045.